

## Konserwacja Modelu Kościoła Łaski w Jeleniej Górze

Referat o konserwacji barokowego modelu kościoła Łaski miał wygłosić wykonawca prac konserwatorskich, Pan Włodzimierz Pelczarski. Niestety, w związku ze skomplikowaną sytuacją rodzinną nie mógł przyjechać na konferencję, nie dostarczył również treści swojego wystąpienia.

Prace konserwatorskie przy modelu wykonano w Pracowni Konserwatorskiej w Muzeum Narodowym w Szczecinie, w okresie od 22 października 2007 r. do 30 listopada 2008 r. przez Włodzimierza Pelczarskiego, przy współpracy Iwony Szramskiej i Danuty Kazany pod nadzorem konserwatorskim Marii Lelek - Pietrzak.

Konserwacja mogła być przeprowadzona dzięki finansowemu wsparciu Królewskiej Fundacji Gustava VI Adolfa w Sztokholmie, oraz Samorządu Województwa Dolnośląskiego.

Drewniany model Kościoła Łaski wykonany został przez architekta Martina Frantza w roku 1709 i stanowił wizualizację projektu, według którego wybudowano Kościół Łaski w latach 1709 -1718.

Brak pokrycia części dachu i kopuły od strony północnej pozwalał przeanalizować sposób konstrukcji więźby dachowej. Dachy, sklepienia i kopuły a wewnątrz empory – nie są połączone na stałe z korpusem.

Model przechowywany był w jeleniogórskim kościele Łaski na jednej z empor.

W roku 1902 obiekt został przekazany do Muzeum Riesengebirgsverein - Związku Karkonoskiego w Jeleniej Górze

W roku 1905 – po odświeżeniu obiekt zostaje wyeksponowany w budynku muzeum, mieszczącym się na rogu ul. Szkolnej i Bankowej.

Po 9 latach, w 1914 roku, przeniesiono go do nowej siedziby przy ulicy Matejki, gdzie się obecnie znajdujemy. Prezentowany był w sali poświęconej zabytkom sakralnym.

Zachowały się fotografie z lat trzydziestych XX wieku, ilustrujące stan zachowania obiektu.

Model po II wojnie światowej, uległ poważnej destrukcji. Zamknięto muzeum, które pełniło rolę składnicy, a ciężki o dużych gabarytach model był wielokrotnie przemieszczany co przyczyniło się do jego zniszczenia.

W latach 80 została wykonana wstępna analiza stanu zachowania obiektu pani Ewa Sołtan sporządziła program prac konserwatorskich, wstępnie oczyszczając i porządkując elementy modelu.

W 2003 roku z inicjatywy naukowców z Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego, organizatorów międzynarodowej sesji naukowej „Po obu

stronach Bałtyku. Wzajemne relacje między Skandynawia a Europą Środkową” otworzyły się możliwości przystąpienia do prac konserwatorskich przy modelu kościoła

W roku 2007 barokowy model ponownie został poddany ekspertyzie konserwatorskiej. Pani Maria Lelek- Pietrzak sporządziła aktualny program prac konserwatorskich. W październiku 2007 r. zespół szczecińskich konserwatorów, pod nadzorem konserwatora Pani Marii Lelek-Pietrzak rozpoczął konserwację obiektu.

Partie dachu i więźba dachowa– zachowana była w formie rozproszonych, często uszkodzonych, wypaczonych i zdeformowanych luźnych elementów.

W korpusie modelu nastąpiły wypaczenia drewna, odspojenia detali na elewacji, szczególnie lizen, zniszczona była balustrada na gzymsie wieńczącym, znaczne ubytki miały profilowane gzymsy i obrzeża.

We wnętrzu uszkodzone były zarówno klatki schodowe w czterech narożnych aneksach jak i dwie kondygnacje empor – osadzonych na kolumnach.

Zachowało się około 85% oryginalnych detali.

Konstrukcja modelu wykonana została z drewna iglastego natomiast kopuły z drewna liściastego – brzozy.

Po zinwentaryzowaniu wszystkich uszkodzeń i ubytków – korpus budowli oczyszczono, dokonano uzupełnień drewnem sosnowym pochodzącym z ok. 1910 r.- zgodnie z materiałem oryginału.

Usunięto żelazne gwoździe ,którymi doraźnie na początku XX w. umocowano detale i elementy modelu – oryginalny korpus był zbudowany i łączony za pomocą czopów oraz drewnianych kołeczków i kleju.

Zrekonstruowano brakujące elementy- tj. gzymsy zwieńczenia ścian bocznych i wieży głównej ,jak również elementy do więźby dachowej. To pozwoliło odtworzyć całość konstrukcji dachu.

Uzupełniono ubytki, skleiono pęknięcia i odspojenia sklepień trzech naw bocznych.

Wyprostowano wypaczone empory, uzupełniono ubytki, naprawiono oraz uzupełniono wnętrza klatek schodowych – podesty, schody i poręcze.

. Odtworzono detale balustrady na gzymsie wieńczącym – uzupełniono brakujące tralki, jako ciekawostka w ilości 67 sztuk. kopułę klatki schodowej z hełmem oraz okno dachowe

Uzupełniono:

Zrekonstruowano

- 8 brakujących waz na balustradzie wieńczącej korpus wieży głównej
- wazy na kopułach klatek schodowych
- kule ośmiokątne na wieżyczkach narożnych

Dla celów estetycznych, nawiązujących do przedwojennego wyglądu, dorobiono dzwony ,kulę z krzyżem na zwieńczeniu wieży głównej i pokryto je pozłotą proszkową,

Obiekt posiadał jedną warstwę przemalowań polichromii. Przypuszczalnie z początku XX w. Po dokonaniu pierwszych odkrywek ukazała się oryginalna kolorystyka zabytku.

Po usunięciu przemalowań stwierdzono, że zachowała się ona w różnym stopniu na całości modelu. oryginalna warstwa malarska zachowała się w różnym stopniu na całości modelu.

Wnętrze kościoła, podłoga oraz elementy wyposażenia: schody, empory - zachowały polichromię oryginalną.

Przywrócono modelowi kolorystykę zgodną z oryginalną. Elewacje w odcieniu różu z jaśniejszą tonacją pilastrów i obramowań otworów.

Kopuły i hełmy odzyskały pierwotny zielony grynspanowy kolor. A połacie dachowe uzyskały właściwy odcień czerwieni

Prace renowacyjne przywróciły pierwotne walory ekspozycyjne modelu zarówno techniczne jak i estetyczne z zachowaniem jego zabytkowego charakteru

Ze względów konserwatorskich model został umieszczony w specjalnie zaprojektowanej szczelnej gablocie, z wysuwany podestem umożliwiającym bezpieczny transport, zapewnia stałe warunki klimatyczne oraz zabezpiecza przed uszkodzeniami mechanicznymi i zbrudzeniem

Wystąpienie przygotowałam na podstawie:

- dokumentacji konserwatorskiej autora prac konserwatorskich
- programu prac konserwatorskich opracowanego przez Marię Lelek-Pietrzak
- Elżbieta Ratajczak „*Model Kościoła Łaski w Jeleniej Górze*”
- konsultacji z konserwatorem Marią Lelek- Pietrzak